

ТАКІ РОЗНЫ МАКАВЕЙ... КРЫНІЧНЫ, МЯДОВЫ, МАРКОЎНЫ

Кожны год на свята Макавей, альбо Макаё, мне шчасціла адкрываць новыя мясцінкі, у якіх яшчэ захаваліся звычай збірацца грамадой і асвятчаць новы ўраджай. Раней у такіх месцах праводзіўся кірмаш, а макавейскія фэсты найчасцей ладзіліся на крыніцах. Цяпер фэсты і кірмашы — з'ява рэдкая, можна сказаць зніклая, але традыцыя набірае асвятчую крынічную ваду працягваецца. Некаторыя абрады мне запамніліся больш, бо ў іх захавалася свая непаўторная самабытнасць. Першыя такія шматлюдны і прыгожы макавей назіраў у Давыд-Гарадку Столінскага раёна. Культ кветак і агародніны дасюль на першым месцы ў гарадчукоў, бо яны вырошчваюць насенне і гандлююць ім. У гэты

дзень на царкоўным двары адбываецца неверагоднае відовішча — асвятчэнне букетаў. Апошнім часам Блакітная крыніца пад Слаўгарадам нагадвае мекку: дзясяткі тысяч людзей у макавейскі дзень снуюць каля вытоку рэчкі Галубкі, і кожны з іх не толькі набірае асвятчую ваду, але і тройчы перасякае басаноў халодную плынь. У вёсках Сялец і Гута Гомельскай вобласці на кultaвых крыніцах адбываецца «абмыванне» морквы — на здароўе і добры ўраджай. А летась зноў адкрыў невядомую старонку традыцыі — у вёсцы Богіна Браслаўскага раёна ў гэты дзень пасля асвятчэння крыніцы праваслаўныя ідуць на могілкі і памінаюць спачылых.

Анатоль КЛЯШЧУК, фота аўтара.

«Маркоўная»
крыніца ў Гуце.

Богінскія
макавейскія памінкі.

Макавей
у Сяльцы.

Кветкавы Макавей
у Давыд-Гарадку.

Макавейскі «іярдан»
на Блакітнай крыніцы.

Спытайце пра радзіннае

МЁД — РЫТУАЛЬНЫ ПАЧАСТУНАК?

Ведаю, што 14 жніўня ў народнай культуры адзначаецца свята мёду — Мядовы Спас. А як выкарыстоўвалі мёд у традыцыйных абрадах?

Таццяна СЦЯЦКО, Баранавіцкі раён.

Тое, што нашы продкі выкарыстоўвалі мёд у абрадах і рытуалах каляндарнага і сямейна-родавага цыклаў, надзяліла яго пэўнай ступенню сакральнасці, магічнай сілай. У легендах і паданнях мёд сімвалізаваў крыніцу мудрасці і даўгалецця, яго назвалі «ежай багоў» і верылі, што менавіта ён дапамагаў жыхарам Нябёсаў быць бесмяротнымі і захоўваць вечную маладосць. У біблейскіх паданнях у краіне, дзе жыў Маісей, цяклі малако і мёд. Невыпадкова Боскае слова параўноўвалі з мёдам і казалі, што яно «саладзейшае за мёд». Акрамя

таго, мёд здавён стаў сімвалам «салодкасці», дабрабыту, высокага ўзроўню жыцця чалавека.

Мёд даволі часта выкарыстоўвалі на вяселлях. Яшчэ ў Сярэднявеччы, калі маладым расчэсвалі валасы, іх абавязкова пакрывалі мёдам, падчас застолля крычалі «горка», але пры гэтым мазалі мёдам вусны. Яшчэ і сёння ў паўднёвых раёнах Беларусі на парозе хаты маладых пасля вянца сустракаюць з хлебам-салю і абавязкова з мёдам, каб жыццё было салодкім.

Цікава, але час пасля вяселля таксама называлі і называюць «мядовым». Можа, таму, што гэта самы «салодкі» месяц у сямейным жыцці, а можа, таму, што мёд збіраюць вялікія працаўніцы — пчолы. Філасофія нашых продкаў была ў тым, каб гэты першы месяц быў галоўным у доўгім

сямейным жыцці: маладыя павінны былі шмат папрацаваць, як тыя пчолы, каб пабудаваць адносіны паміж сабой, роднымі і сваякамі, каб «сямейнага мёду» хапіла на доўгія гады.

Практычна на ўсіх святах ужывалі «медавуху» — напой, які гатавалі па рэцэпце, якім валодалі далёка не ўсе і перадавалі ад дзеда ўнуку.

Мёд выкарыстоўвалі і за жалобным сталом: разводзілі ў вадзе і клалі туды невялікія кавалачкі булкі. Гэта рытуальная ежа, з якой распачыналася жалобная вячэра, насіла назву «сыта» ці «канун». Прычым першым, звычайна, яе браў самы сталы чалавек, і ён павінен быў першую лыжку выліць на стол. Такія дзеянні прадказвалі (праграмавалі) «салодкае» жыццё памерламу на «тым» свеце.

У народнай медыцыне мёд выкарыстоўвалі пры лячэнні захворванняў страўніка, печані, гнойных ран, як гарачкапаніжальны сродак і добры сродак ад цяжкага кашлю, пры ангіне і зубным болю.

У адным старажытным медыцынскім трактате было напісана так: «Мёд аздарэўляе ўсе ўнутраныя органы, падтрымлівае моц арганізма, памяншае гарачку. Доўгатэрміновае яго ўжыванне ўзмацняе волю, надае лёгкасць целу, захоўвае маладосць, працягвае гады жыцця».

Аксана КАТОВІЧ, Янка КРУК.

Дасылайце свае пытанні пра карані і прыстасаванасць да сучаснага жыцця календарных і сямейна-побытавых народных традыцый і абрадаў на паштовы або электронны адрас рэдакцыі з пазнакай «Пра радзіннае».